

Lluís Salvans, veterinari i científic

ALBERT GENDRAU

El Berguedà compta entre els seus fills amb un veterinari, Lluís Salvans i Bonet (Berga 1890 - Barcelona 1956), les publicacions del qual ens el mostren com un professional vocacional i de marcada inquietud científica.

Figura des de l'any 1910 com a col·legiat al Col·legi de Barcelona. Possiblement el negoci familiar, una carnisseria i la voluntat paterna influïren en la seva decisió d'estudiar veterinària. La seva activitat professional, la inicia com a veterinari titular dels partits de San Julià de Vilatorrada (1911-1915) i de Berga (1915-1927), per anar finalment a Barcelona, també com a veterinari titular (1929-1940). La Guerra Civil suposa per a Lluís Salvans un canvi profund en la seva trajectòria professional. El règim franquista l'inhabilita per a exercir com a veterinari oficial per haver exercit com a veterinari de Sanitat en la Barcelona republicana. L'administració franquista, però, manca de professionals veterinaris, li encarrega la inspecció d'establiments elaboradors de productes càrnics demanant-li que vetlli per la no utilització de carns procedents d'animals de peu rodó, pràctica fraudulenta habitual en aquells anys. Com que aquesta tasca no respon a les seves inquietuds professionals, hi renuncia i passa a ser delegat tècnic de Laboratoris Iven a Barcelona. El despatx de Laboratoris Iven, situat a Via Laietana, 13, fou lloc de visita obligada de berguedans en els seus desplaçaments a la capital.

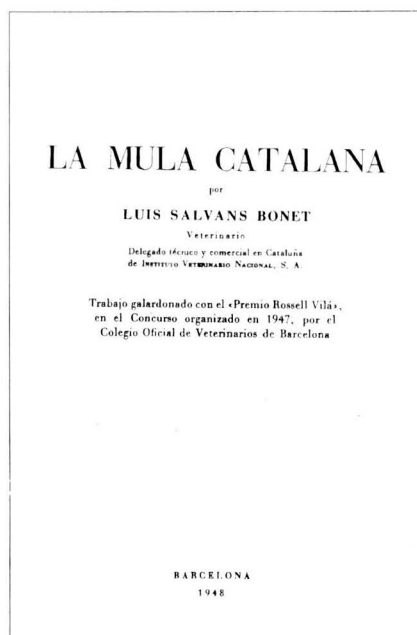
Ètica i investigació

La forta personalitat de Lluís Salvans i el seu profund sentit de l'ètica professional el portaren no solament a publicar interessants treballs de recerca, sinó també a enfrontar-se amb la primera autoritat

Lluís Salvans i Bonet i la seva esposa Ignacia-Josefa Prat i Timoneda

ARXIU VILARDAGA

Opuscle escrit per Salvans sobre "La mula catalana"
ARXIU VILARDAGA

municipal de Berga per motius com ara la suspensió d'una fira ramadera per motius sanitaris. En una comunicació com a veterinari municipal i inspector d'higiene i sanitat pecuària de la ciutat de Berga, el 15 de febrer de 1920 s'adreça a l'alcalde de Berga, Ramon Ma. Pujol Sarraís, en els següents termes: «Al Sr. Alcalde de esta Ciudad se permite prevenirle que estando la provincia declarada infecta no puede celebrarse la próxima feria con ganados biungulados. Al propio tiempo debo manifestarle que el próximo domingo fueron llevados y vendidos en este mercado cerdos atacados de peste porcina. Obrando en consecuencia no puedo admitir más estas responsabilidades y sentiría verme obligado a denunciar infección por la Ley de Epizootias». El dia 20 de maig de 1927 el Ple de l'Ajuntament accepta la dimissió presentada per en Lluís Salvans i Bonet com a veterinari municipal.

Però el més destacat de la seva activitat professional fou la diversitat d'àrees de coneixement relacionades amb la veterinària, de les quals es mostra un estudiós rigorós i amb remarcables aptituds per a la recerca. Així, trobem treballs publicats en l'àrea de la bromatologia: *Clasificación bromatológica de las setas y su nomenclatura popular*; de la zootècnia: *La mula catalana, El Guarà Bergadà*; de Higiene i Sanitat veterinària: *Construcción, Organización e Inspección Veterinaria de Mataderos*; de clínica veterinària: *Concepto clínico del llamado complejo leucosico, Peste Porcina, Observaciones a la vacunación y al tratamiento antirrábico de los perros, Piroplasmosis bovina, Hemoblobinuria Bovina en el Bergadà, Tractament de la mamitis conta-*

i així ho explicita en la introducció, elements de «romanticisme biològic» i de professional: «...M'esvairien d'aquell extasi, les esquelles de la remada de vaques que pasturaven per aquelles contrades, en direcció al Pi, com si cerquessin protecció ajocant-se sota l'arbre pairal. Quatre salts de la briosa euga m'apropa el remat. Un moment d'esguard i ben prompte vaig albirar una vaca que, mig fent la trevaneta, seguia rerassegada del remat i que, amb tot el seu caminar lleu, respirava amb manifest sobreallé. De prompte la bestiola va aturar-se, prova de prendre un moc d'erba que amb desgana engullí. Llavors queda trista, esborronada, i fent xerrisquejar els caixals. Poc després s'ajegue, deixant escapar un retingut gemec». Descriu romànticament la seva arribada al ramat i passa,

feien passar després com a guarans autòctons. Ell mateix, en l'article «El guarà berguedà», suggereix que es faci un recompte del cens de burres a la Plana de Vic, per a fer veure que difícilment era factible que els guarans d'Osona en fossin autòctons: «Des de l'era d'en Farguell aquells ases eren transportats a la Plana de Vic on els adquirien criadors i cases de remonta. A la Plana de Vic, on els pagesos (mes que pagesos en el sentit irònic) són agricultors i ramaders, nacionalitzaven, valguim l'expressió, aquells rucs de pretensions i possibilitats, com a rucs eugassers de la Plana de Vic». Seguint aquest procés apunta Salvans que la degradació de la producció de guarà al Berguedà en benefici de la d'Osona era inevitable. En alguna ocasió, però, el mateix Lluís Salvans digué que era a la Plana de Vic on es trobaven els millors exemplars de guarà català. Hi podia influir el fet que el seu cosí Martí Salvans, conegut a Vic com a Martí de ca l'U, era un d'aquests comerciants de la Plana de Vic i possiblement un dels motius pels quals Lluís Salvans conegué tan de prop el món del guarà en la seva vessant comercial. D'altra banda, malgrat la possible apropiació de l'origen dels guarans per part dels comerciants i ramaders d'Osona, el cert és que aquesta comarca havia desenvolupat una activitat de cria de guarans i cria de mules de molta importància a l'època. Al Berguedà, en canvi, no s'aprofitava l'excel·lència dels seus guarans i s'havia, diguem, especialitzat en la cria de burres i guarans. La qualitat de les burres del Berguedà havia de ser certament bona, ja que la mateixa Diputació de Barcelona obrí dues parades de guarans a Alps i Montmajor per al cobriment amb bons sementals de les burres de la contrada. Una prova n'és el primer premi nacional de ramaderia a Madrid l'any 1930, on reberen altres premis un ruc del Remei (Avià) i un de can Japó (La Vall d'Areny). I en les seves pròpies paraules: «Qui no recorda aquella burra de la Caseta del Negre (Berga) que cada any guanyava la corrida de St. Eloi?»

Exemplar de
guarà berguedà
ARXIU VILARDAGA

Excelente garañón catalán, tipo característico de la comarca de Berga

giosa de les vaques amb antivirul. I mostrant una vegada més la seva vocació veterinària i la seva consciència professional: Està en crisi la Veterinària.

La piroplasmosi bovina

Possiblement allò més ressenyable científicament fou el seu treball sobre la piroplasmosi bovina, el primer a descriure-la a Espanya i que compta com a col·laborador amb un altre berguedà erudit: el farmacèutic Josep M. Cardona. Aquest treball és també interessant per al Berguedà ja que la casuística en què es basa l'estudi fou recollida íntegrament de vaques berguedanes. En l'article que sobre el seu treball publica, hi barreja conscientment,

gairebé sense adonar-se'n el lector, a una rigorosa descripció del quadre clínic per a determinar-ne, en posteriors capítols, l'etiologia i la patogènia, com dèiem abans per primera vegada a Espanya.

El guarà berguedà

És, però, en els seus treballs zootècnics sobre el guarà, ase semental per al seu creuament amb eugues, on la comarca del Berguedà pren el paper de protagonisme, i es lamenta ja en aquell temps de l'escassa atenció que els propis berguedans donaven als seus guarans autòctons. Es lamentava que, tot i que els guarans berguedans eren dels millors, eren venuts a comerciants de la Plana de Vic, que els

Albert Gendrau Girbau
Veterinari

*Agraïm la col·laboració de Jordi Vilardaga